

Upplivda gränshinder kopplade till träbyggnation

rethinking wood!

Foto: Erik Burås // STUDIO B13

Sammanfattning

Rethinking wood är ett gränsöverskridande samarbete med trä i fokus. Det kortare uppdrag som beskrivs i denna rapport ingår i Interregprojektet Grön tillväxt trä – rethinking wood. Syftet med arbetet har varit att beskriva upplevda gränshinder kopplade till träbyggnation och att lyfta fram gränsmöjligheter för företag i svensk-norska gränsregionen mellan Oslo och Göteborg.

Under hösten och vintern 2019-2020 har vi genomfört kvalitativa intervjuer med företagsledare och andra företagsrepresentanter inom trä- och byggrelaterade företag. Denna rapport ger en översikt över några områden som idag kan hämma en utveckling av byggbranschen över den svensk-norska gränsen.

Alla intervjupersoner beskriver utmaningar och möjligheter vid etablering på andra sidan den svensk-norska gränsen. Om gränsregionen ska kunna ses som en gemensam marknad för trä- och byggsektorn behöver olikheter bli mer kända för alla aktörer och kompetens kring olikheterna byggas upp. Även de mentala och kulturella skillnaderna är fortfarande stora, vilket i sig skapar problem om man inte är medveten om det.

Att ta uppdrag i Norge fungerar ungefär på samma sätt som i Sverige, menar intervjupersonerna. De svenska företag som verkat i Norge pekar dock på skillnader i hur norska kommuners kontrollsystem fungerar. Detta medför både mer administration och dokumentation på vad företag utfört.

Information och kompetenshöjande insatser är hårdvaluta för att inte gränshinder ska uppstå eller förstärkas. Flera av intervjupersonerna pekar på att det finns ganska stora skillnader i begrepp och regler, precis som i roller och process.

Några intervjupersoner menar att om företagen kan få till en kostnadseffektiv produktion utifrån gällande byggstandards i Norge och Sverige, då innebär olika byggstandards en möjlighet.

I samband med framtagning av denna rapport har gränshindret *Transporter över gränsen* fått en lösning. Tullverket har förbättrat informationen på sin hemsida och beskriver där samlat vad som gäller för vägtrafik och transporter mellan Sverige och Norge.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	2
En gränslös träregion – rethinking wood!.....	4
<i>Nordiska ministerrådets vision</i>	4
<i>Ramverket som styr arbetet med gränsfrågor</i>	4
Uppdraget: Grön tillväxt trä – rethinking wood!.....	4
Genomförda intervjuer	5
Några röster om utmaningar	5
<i>Nationella strategier</i>	6
<i>Regionala strategier</i>	6
<i>Träbyggande i Sverige</i>	7
<i>Träbyggande i Norge</i>	7
Utgångspunkten gränshinder för näringslivet.....	8
<i>Svinesundskommitténs uppdrag inom Nordiska ministerrådet</i>	9
<i>Nordiska ministerrådets definition av gränshinder</i>	9
<i>Nordisk samverkan träbyggande</i>	9
Ett norskt företags upplevelser i Sverige.....	10
Bygga i Sverige eller bygga i Norge. Här är skillnader som skapar utmaningar och möjligheter.....	12
Roller och processer	13
Bristen på information.....	14
Olikheter blir möjligheter	14
Ökat byggande i trä	15
Affärer i Norge – rethinking wood!	16

En gränslös träregion – rethinking wood!

Rethinking wood är ett gränsöverskridande samarbete med trä i fokus. I regionen mellan Oslo och Göteborg, finns både skogsråvara och företag med unika erfarenheter och kompetenser. Här finns 39 kommuner, akademi, och organisationer – alla med vilja och handlingskraft att öka användning av trä inom byggnation och i nya material och produkter.

Fyrbodals kommunalförbund, Position Väst, Viken fylkeskommune och Svinesundskommittén kan på många olika sätt lyfta fram träsektorn och bidra till att företag utvecklas och etableras.

Nordiska ministerrådets vision

Det officiella nordiska samarbetet sker inom ramen för Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet och omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland (norden.org).

Visionen är att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region.

Ramverket som styr arbetet med gränsfrågor

Den fria rörligheten inom EU har funnits i Norden sedan 50-talet genom passunionen och är ramverket för vårt arbete med gränsfrågor. Det som idag komplicerar det hela är att Norge står utanför EU, vilket påverkar utbytet för både företag och människor. Norge ingår dock i den inre marknaden, men är EU-gräns när det gäller tullsamarbete. Som EU-land får Sverige en speciell situation eftersom vi befinner oss vid EU:s yttre gräns.

Gränshinderarbetet bedrivs inom det nordiska samarbetet (norden.org). Inom EU finns det stora kultur- och språkskillnader som vi alla är medvetna om och anpassar oss till för att undvika missförstånd. I Norden däremot delar vi många historiska, språkliga, ekonomiska och kulturella band. Detta gör att vi många gånger uppfattar oss "som lika", vilket gör att vi ständigt överraskas av hur lätt det är att missförstå varandra.

Uppdraget: Grön tillväxt trä – rethinking wood!

Det kortare uppdrag som beskrivs i denna rapport ingår i Interregprojektet Grön tillväxt trä – rethinking wood. Syftet med arbetet har varit att beskriva upplevda gränshinder kopplade till träbyggnation och att lyfta fram gränsmöjligheter för företag i svensk-norska gränsregionen mellan Oslo och Göteborg.

Under hösten och vintern 2019-2020 har vi genomfört ett femtontal kvalitativa intervjuer med företagsledare och andra företagsrepresentanter inom trä- och byggrelaterade företag. Tillsammans ger det oss en översikt över några områden som idag kan hämma en utveckling av byggbranschen över den svensk-norska gränsen. Med hjälp av exempel och kommentarer försöker vi beskriva vad intervjupersonerna upplever som utmaningar, hinder och möjligheter vid gränsöverskridande affärer.

Vi har också arbetat med kompetenshöjande insatser, med fokus på byggföretagens affärsmöjligheter på den svensk-norska marknaden. Syftet var att öka medvetenheten om vilka vägar som finns, vilka aktörer som jobbar med gränsfrågor samt öka den allmänna kunskapen om gränsmöjligheter.

I november 2019 genomfördes seminariet *Affärer i Norge – rethinking wood*, vilket främst riktade sig till företag inom byggbranschen samt industriföretag inom skog och trä. Målgruppen var företag som planerar för en expansion över gränsen eller redan gör affärer med norska kunder. Diskussionen utgick från beskrivande "case" som utvecklats i samarbete med gränsföretag och myndigheter, exempel som målade beskrev vad du som företagare ska tänka på när du gör affär med Norge. Läs mer på sidan 16.

Genomförda intervjuer

Totalt genomfördes 14 intervjuer med representanter från svenska och norska företag inom byggbranschen, varav sex norska och åtta svenska. Intervjupersonerna representerar byggföretag, producenter, arkitekter och andra aktörer i branschen. Syftet är att beskriva i några exempel vad företagen upplever som utmaningar, hinder och möjligheter vid gränsöverskridande affärer.

Några röster om utmaningar

Anna Ervast Öberg, projektutveckling Trähus Veidekke Eiendom

- *Vår erfarenhet är att byggprojekt i trä har flera fördelar som mindre stress, städade arbetsplatser och i förlängningen låg sjukfrånvaro.*

Tore Arntsen, Delägare Handelsbygg AS

- *Det er ganske ulikt i Norge og Sverige hvordan en investor blir tatt i mot i en kommune. I Sverige tar kommunen en klar rolle som tilrettelegger og pådriver for nye etableringer.*

Jonas Fred Hell, VD och delägare Fridh & Hells

- *Att inte veta exakt vad som gäller vid ett norskt anbud är en hämmande faktor. Osäkerhet uppstår om vi "trampar utanför checklisten" och inte vet hur kostnaderna blir.*

Björn Visell, försäljningschef Nock Massiva Trähus

- *Genom att använda industriell byggteknik och massiv KL-trästomme kan du bygga både kvalitativt, klimatsmart och kostnadseffektivt!*

Johan Edvard Grimstad, Fylkesråd Viken fylkeskommune

- *Viken fylkeskommune skal være en spydspiss i det grønne skiftet, og alle bygg skal være best mulig med tanke på klima, miljø, og kortreiste og helsefremmende byggematerialer. Bruk av tre i bærende konstruksjoner vil være et sentralt tiltak for å oppnå dette.*

Ulf Eriksson, politiker Västra Götalandsregionen och styrelseledamot Trästad

- *Idag vet vi att trä är ett klimatsmart byggnadsmaterial, men det tar tid att bygga upp kompetens og förändra vanor. Derfor blir det viktig at kommuner og kommunala bolag har en tråstrategi at luta sig mot.*

Nationella strategier

Sveriges nationella strategi sedan 2004 vill verka för att främja en ökad användning av trä och träprodukter i byggande. (Ds 2004:01). Sedan 2018 finns en inriktning för träbyggande som handlar om att bygga fler bostäder på rätt sätt, möta klimatutmaningarna i nutid, forma våra urbana livsmiljöer, stärka svensk export och skapa tillväxt i såväl stad som land. (N2018.27)

Norge har lange tradisjoner for bruk av trevirke i eneboliger og andre mindre bygg, som mindre næringsbygg og driftsbygninger. Utvikling av ny teknologi har gjort det mulig å bruke trevirke i større bygg og konstruksjoner. Ved bruk av massivtrekonstruksjoner eller limtrekonstruksjoner er det blitt mulig å bygge i høyden, også i urbane strøk. (Meld. St. 41 (2016–2017))

Regionala strategier

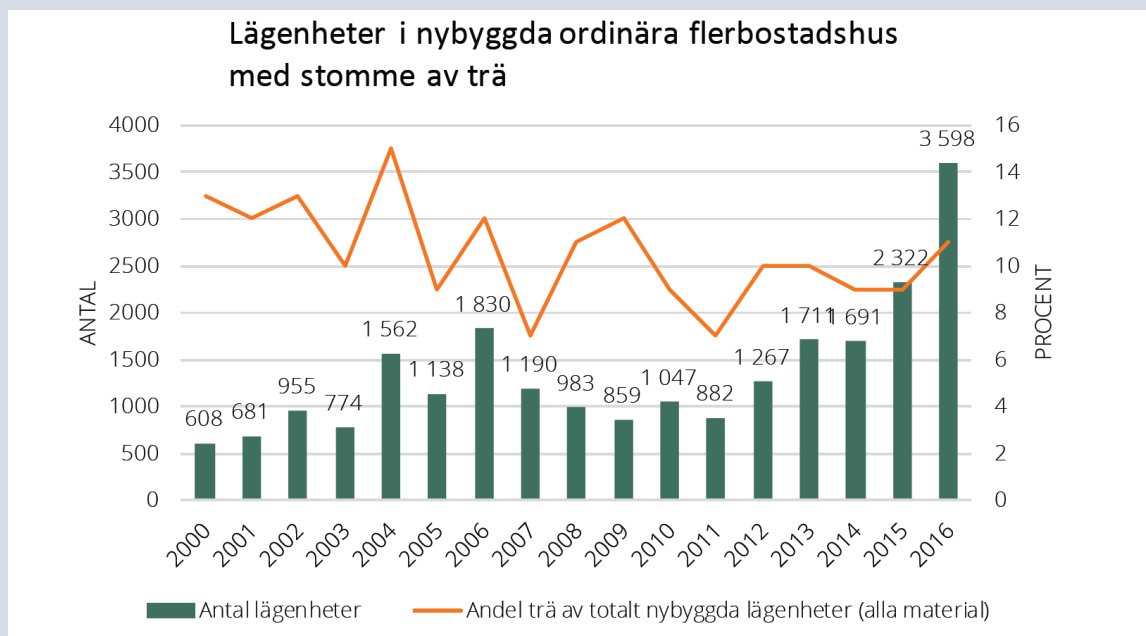
Klimatstrategin för **Västra Götaland** beskriver hur vi gemensamt kan bryta beroendet av fossil energi till år 2030. Sunda och klimatsmarta bostäder och lokaler är ett av de prioriterade fokusområdena. (Klimat 2030 Västra Götaland)

Viken fylkeskommune strategi i det grønne skiftet, er at alle bygg skal være best mulig med tanke på klima, miljø, og kortreiste og helsefremmende byggematerialer. Bruk av tre i bærende konstruksjoner vil være et sentralt tiltak for å oppnå dette.

Träbyggande i Sverige

Träbyggandet inom småhusmarknaden står i dag för ca 80–90 procent av nyproduktionen av småhus. Intresset för produktion av flerbostadshus med trästomme har ökat. Boverket har bedömt att Sverige behöver bygga omkring 700 000 nya bostäder fram till år 2025.

Källa: SCB, Inriktning för träbyggande (N2018.27)

Att behovet är så stort beror på den starka befolkningstillväxten och en stark urbanisering, men också på att bostadsbyggandet har släpat efter allt sedan början av 1990-talet. Sedan några år tillbaka har byggandet av bostäder kommit igång i Sverige, även om det åter fallit det allra senaste året. Dock inte till den låga nivån som bostadsbyggandet tidigare befann sig på. För att nå Boverkets behovsbedömning skulle Sverige behöva öka byggandet rejält igen.

Träbyggande i Norge

Norge har lang tradisjon i å bruke tre til boliger og i dag utgjør tre brukt som konstruksjonsvirke i boligsegmentene eneboliger og fire til seksmannsboliger over 85%, mens leiligheter tradisjonelt bygges i stål og betong. KL-tre som bærekonstruksjon innenfor aktuelle markedssegmenter utgjør kun ca. 4,7% av det totale markedet i Norge i henhold til Trebruk AS analyse. En norsk produsent av storelement er etablert og vil bidra til økt fokus på bruk av KL-tre. Beregninger viser at markedsandelen vil kunne stige til rundt 15 % i 2030. Arkitekter og entreprenører som har erfaring med tre, antyder at vi i løpet av en 10 års periode vil bruke tre som konstruksjonsvirke i over 40% av alle nye bygg. Dette kan bli et resultat dersom regjeringens trestrategi videreføres i alle kommuner.

Utgångspunkten gränshinder för näringslivet

I detta uppdrag har vår utgångspunkt varit att diskutera gränshinder för näringslivet utifrån företagarnas upplevelse. Detta innebär att det i grunden inte handlar om vi har ett faktiskt gränshinder eller ej, utan om näringslivet i en gränsregion påverkas positivt eller negativt av hur man upplever möjligheten att göra affärer på andra sidan gränsen.

Det övergripande målet är tydligt. Vi vill få gränsregionen att växa ihop och öka antalet affärer och jobb. Därför måste vi jobba för att lösa både informella gränshinder och de formella gränshinder som hindrar utvecklingen. Flera andra studier har lyft fram gränshinder som hämmar näringslivet i gränsregionen och några av dem presenteras kort här nedanför.

Följande gränshinder har registrerats i andra studier:

- **Olika byggbestämmelser i Norden**
De nordiska ländernas byggregler och krav på byggprodukter skiljer sig åt, vilket försvårar handeln över gränserna och byggföretagens verksamhet i flera nordiska länder. Skillnader kan röra brandskydds krav, fukt krav och krav avseende vatten och avlopp. Företagare som vill lägga anbud i Norge kan ha svårt att få reda på vilka regler som gäller. Ibland tas en avgift ut för ska få ta del av nationella anpassningsdokument.
- **Transporter över gränsen**
Producenter av timmer och trävirke upplever problem med tullproceduren. Företagen beskriver att tulladministration, export- och importhandlingar är krångliga. Det upplevda gränshindret har precis fått en lösning med hjälp av förbättrad kommunikation.
- **Trafik tillstånd för att korsa gränsen utanför bemannad tullstation**
Varutransporter från Sverige till Norge måste passera en bemannad tullstation om det inte innebär en "betydande omväg". Norska Tollvesenet tolkar betydande omväg som 10 mil, en tolkning som väsentligt ökar transportkostnaderna för företag som passerar gränsen många gånger per vecka. För företag i norra Dalsland innebär denna tolkning stora tidsförluster och höga transportkostnader.

Foto: Nordiska ministerrådet

Svinesundskommitténs uppdrag inom Nordiska ministerrådet

Vårt gränshinderuppdrag är kopplat till Nordiska Ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (ÄkR) inom Nordiska ministerrådet. I avtalet mellan Svinesundskommittén och Nordiska ministerrådet finns följande uppdrag:

Identifiera och minimera gränshinder samt stödja regional utveckling, innovation och tillväxt i ett hållbart perspektiv.

Nordiska ministerrådets definition av gränshinder

"Lagar, offentliga regler eller praxis som hämmar individers mobilitet eller företags möjligheter att verka över gränserna i Norden".

Gränshinder kan delas in i flera typer:

- **Formella hinder** = gränshinder som beror på att ländernas lagar, regler inte fungera optimalt tillsammans.
- **Informella hinder** = gränshinder som beror på bristande eller svårtillgänglig information.
- **Administrativa hinder** = gränshinder som beror på att offentliga myndigheter tolkar regelverk eller har administrativa rutiner som försvårar för affärer eller arbete över gränser.
- **Flerdimensionella hinder** = gränshinder som dels beror på lagar, regler och praxis och dels på bristande eller svårtillgänglig information.
- **Mentala hinder** = gränshinder som bland annat beror på brist på nätverk, skillnader i affärskultur och våra bekvämlighetszoner. Mentala gränshinder identifierades i studie av Øresundsinstitutet i samarbete med Lunds universitet på uppdrag av projektet Gränsmöjligheter.

Nordisk samverkan träbyggande

Svenska regeringen ser potential i ett ökat träbyggande inom de nordiska länderna och ökad profilering av nordiskt träbyggande internationellt. Sverige startade under det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2018 ett ordförandeskapsprojekt i syfte att främja ett utvecklat industriellt träbyggande i Norden. Projektet pågår 2018-2020 och ska kartlägga och analysera hinder och utmaningar i de nordiska länderna för ett ökat industriellt träbyggande. En gemensam plattform för kunskapsutbyte och samverkan planeras också.

Ett norskt företags upplevelser i Sverige.

En av våra intervjuade personer inom byggsektorn beskriver etableringsprocessen vid ett projekt i Sverige och hur hen upplever skillnader mellan länderna – både i form av utmaningar och möjligheter. Företaget har sin huvudsakliga verksamhet i Norge.

- 1. Mottagande kommuner**
Intervjupersonen upplever skillnader i mottagandet i svenska och norska kommuner. Tjänstepersonerna i svenska kommuner upplevs agera mer som facilitator, det vill säga de ger ett omfattande stöd genom etableringsprocessen.
- 2. Kapital – känn din kund**
Det är generellt svårare att få finansiering i Sverige vilket blir en stor barriär. Processen är mer omfattande än i Norge menar intervjupersonen. Sverige upplevs ha strängare krav på ”känn din kund” i syfte att förhindra penningtvätt.
- 3. Svenskt bankkonto**
Trots att företaget i fråga är etablerat sedan länge i Norge var det svårt att öppna svenska bankkonton. Intervjupersonen upplever att det är vattentäta skott mellan svenska och norska banker vilket skapar mycket mer administration och fler möten.
- 4. Språket i hyresavtal**
Även om principen är samma i svenska och norska hyresavtal var språket en utmaning enligt intervjupersonen. De svenska hyresavtalen upplevs skilja sig mycket från norska och juridiken var svårbegriplig.
- 5. Kompetens och anbudsprocess**
Intervjupersonen upplever det nödvändigt med byggtekniskt och juridiskt stöd vid anbudsprocess samt kontraktsskrivning av totalentreprenad, för att ha tillräcklig kompetens om svensk lagstiftning. Företaget anställde även en svensk projektledare.
- 6. Annorlunda arbetssätt**
Arbetsättet i projekteringsfasen skiljer sig åt mellan länderna, menar intervjupersonen. Företaget avsåg från början att använda sina norska ingenjörer, men det blev viktigt att anställa en svensk ingenjör då projekten upplevs mer resurs- och tidskrävande i Sverige i jämförelse med Norge.

7. Byggherre - kommunernas roll

Svenska kommuner är mer involverade i plan- och byggprocessen än i Norge, vilket överraskade intervjupersonen. Projekt blir då mer resurskrävande och kräver mer engagemang från företaget än i Norge.

8. Bygglov

Bygglovsansökan i Sverige kan jämföras med processen i Norge, menar intervjupersonen.

9. Ekonomi

Trots utmaningar blev byggprojektet lika lönsamt som jämförbara norska projekt, enligt intervjupersonen.

10. Fastighetstransaktion

Fastighetstransaktion (eiendomstransaksjon) är en krävande process i Norge, samma process i Sverige upplevs av intervjupersonen betydligt enklare vilket bidrar till kraftigt minskade kostnader.

Foto: Trebruk AS

Bygga i Sverige eller bygga i Norge. Här är skillnader som skapar utmaningar och möjligheter.

Alla intervjupersoner beskriver utmaningar och möjligheter vid etablering på andra sidan den svensk-norska gränsen. Om gränsregionen ska kunna ses som en gemensam marknad för trä- och byggsektorn behöver olikheter bli mer kända för alla aktörer och kompetens kring olikheterna byggas upp. Även de mentala och kulturella skillnaderna är fortfarande stora, vilket i sig skapar problem om man inte är medveten om det, menar intervjupersonerna.

Fler gränsöverskridande affärerna skulle förmodligen också bidra till att olikheterna på sikt minskar. Några intervjupersoner har även påpekat att olikheter är en konkurrensfördel för de företag som kan hantera dem.

På följande sidor följer en sammanfattning kring de områden som intervjupersonerna har beskrivit som utmaningar och möjligheter. En slutsats från författarens sida är att Norge skulle vinna på att få in Sverige i etableringsprocessen och Sverige skulle vinna på att få in Norge i byggprojekten.

Foto: Paal Kahrs arkitekter, Holon arkitekter. Illustrasjon av MIR

Röster om:

Roller och processer

Att ta uppdrag i Norge fungerar ungefär på samma sätt som i Sverige, menar intervjupersonerna. De svenska företag som verkat i Norge pekar dock på skillnader i hur norska kommuners kontrollsystem fungerar. Detta medför både mer administration och dokumentation på vad företag utfört. Byggföretag är generellt mer involverade i hela processen i Norge, jämfört med Sverige. Detta innebär att företagen behöver ta höjd för större tidsåtgång.

Processen omfattar bland annat ansökan om igångsättningstillstånd där företag måste uppfylla gällande regelverk, byggteknisk forskrift (TEK17), känna till vilka byggregler som gäller och att företaget uppfyller kraven i Norge (dibk.no/byggereglene/) motsvarande Boverkets krav i Sverige. I Norge omfattar tillgång till anpassningsdokument en tjänst, som företag abonnerar på via nätet. Det handlar också om att kvalitetssäkra projekt där administrationen samt dokumentation till norska kommuner upplevs mer krävande. Byggherren sköter bygglov, men processen delegeras oftare till arkitekten i Norge.

Flera intervjupersoner pekar på att i Sverige finns större byggföretag i jämförelse med Norge, branschen är pressad och konkurrensutsatt, med små vinstmarginaler samt tuffa tidplaner. Sverige har ett processtyrt arbetssätt som utvecklats genom flera generationer. Byggprocessen är komplex där motstånd kan beskrivas som många svenska byggföretag saknar resurser och tid att "lära sig en ny marknad" enligt intervjupersoner.

Flera intervjupersoner menar också att den största skillnaden är kulturella skillnader. Det kan handla om deadlines och attityd. Exempelvis är svenskar mer plikttrogna till deadlines och normmän lite mer obekymrade.

Foto: Nock Massiva Trähus

Röster om:

Bristen på information

Information och kompetenshöjande insatser är hårdvaluta för att inte gränshinder inte ska uppstå eller förstärkas.

Flera intervjupersonerna pekar på att det finns ganska stora skillnader i begrepp och regler, precis som i roller och process. Exempel på ett upplevt hinder är svenska företag som vill lägga anbud i Norge, men har svårt att få reda på vilka regler som gäller. Osäkerhet uppstår om vi ”trampar utanför checklistan” och inte vet hur kostnaderna blir, menar en annan intervjuperson.

Många svenska företag saknar exempelvis kunskap vad det innebär att skicka byggmaterial, arbetsmaskiner och verktyg eller personal till Norge.

Olikheter blir möjligheter

Några intervjupersoner menar att om företagen kan få till en kostnadseffektiv produktion utifrån gällande byggstandards i Norge och Sverige, då innebär olika byggstandards en möjlighet. Affärer över gränsen är positivt! Det blir en konkurrensfördel att klara av att leverera till ”alla standards”.

Det handlar om att *vaska fram skillnader* gällande standards säger intervjupersoner. Frågan är om vi mäter på samma sätt i Sverige och Norge?

En annan röst menar att i takt med att volymen på byggandet ökar i gränsregionen kan det finnas ett intresse från branschen med standardisering. Flera intervjupersoner pekar på att digitaliseringen vinner på standardiserade/ harmoniserade byggregler. Med gemensam standard kan volymen öka.

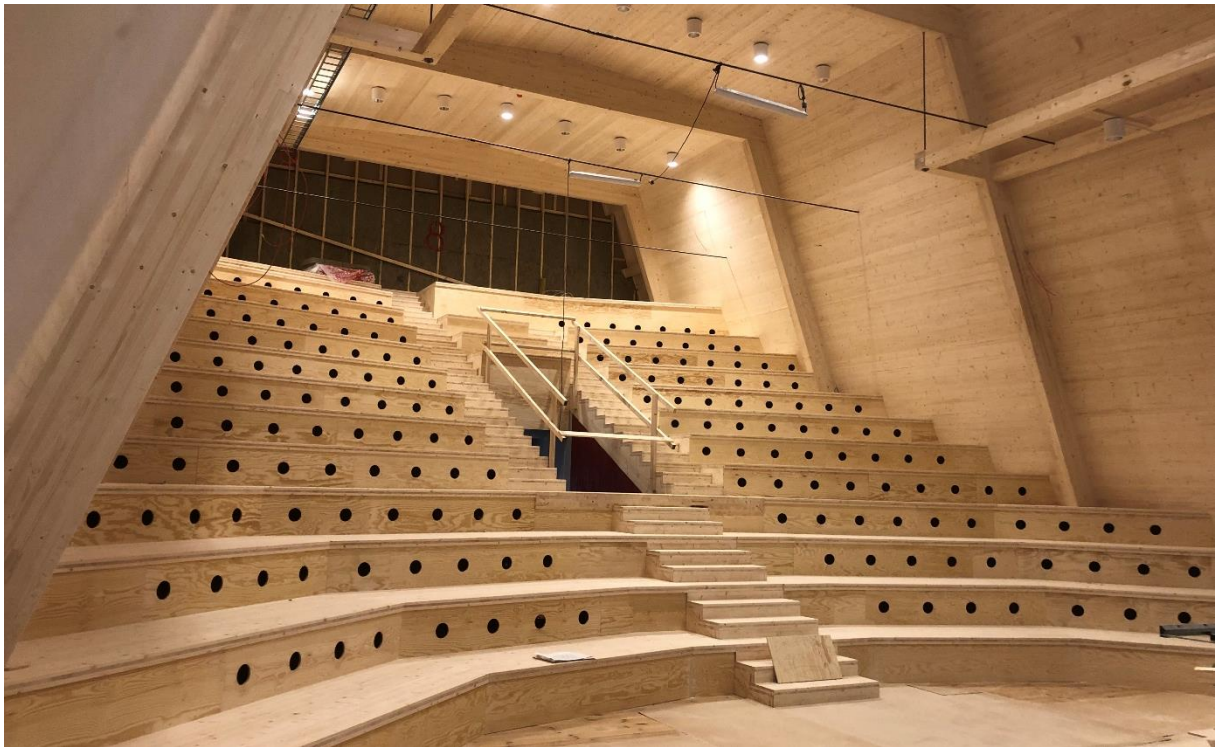

Foto: Fridh & Hells

Ökat byggande i trä

Sverige och Norge ha en lång tradition av träbyggande, men Norge har kommit betydligt längre i volymproduktion i trä. En anledning som nämns av intervjupersoner är att byggföretagen i Sverige är betydligt större och mer konkurrensutsatta jämfört med norska byggföretag. Det kan bidra till att många svenska byggföretag fortfarande inte väljer att satsa på trä.

Utvecklingen av nya industriella produktionsmetoder för träbyggnation är något som flera av intervjupersonerna lyfter fram som en stor möjlighet för snabbare tillväxt. Här har Västsverige redan en position med sin långa erfarenhet av industriella produktionsprocesser. Idag vet vi att trä är ett klimatsmart byggnadsmaterial, men det tar tid att bygga upp kompetens och förändra vanor. För att öka träbyggandet är det också viktigt att kommuner och kommunala bolag har trästrategier att luta sig mot.

Trä är absolut framtidens byggmaterial menar flera av intervjupersonerna. Något som tagits upp av flera personer i både Sverige och Norge är diskussioner kring höjdbegränsningar i detaljplaner. Ett flerbostadshus i trä kan missgynnas av höjdbegränsningar om det innebär att färre våningsplan kan byggas. Andra intervjupersoner hävdar dock att det ofta finns lösningar på detta problem genom kunskap hos entreprenörer och rätt byggnadslösningar.

Intervjupersonerna pekar också på att kortare byggtider är en fördel som sällan diskuteras när man jämför träbyggnation med andra alternativ.

Några röster uttrycker upplevelsen så här: *Att bygga i trä är både lugnare, mer harmoniskt och dessutom snabbare.* En annan intervjuperson pekar på att deras erfarenhet är att byggprojekt i trä har flera fördelar som mindre stress, städade arbetsplatser och i förlängningen låg sjukfrånvaro.

Någon av intervjupersonerna pekar också på att kommuner kan jobba proaktivt med miljöupplevelse genom att bygga kunskap om trä redan från förskolan.

Affärer i Norge – rethinking wood! 12 november Dals Ed

Affärer i Norge – rethinking wood!

Norge tillsammans med Tyskland har länge varit Sveriges största exportmarknader. Just därför är det viktigt att fler företagare inom byggbranschen samt skogs- och träindustrier, har kunskap om vad som gäller för att skicka byggmaterial, arbetsmaskiner, arbetsverktyg eller personal till Norge.

Den 12 november 2019 samlades några av de främsta experterna inom området i Ed. Närmare 40 företag och verksamheter deltog. Gränsexperten visade olika case och gav massor av tips på vad man ska tänka på när man gör affärer i Norge för att undvika krångel och misstag. Det presenterades också en ny lösning för effektiv gränspassage av trävirke. Eftermiddagen avrundades med information hur företagen kan förbereda sig inför Brexit. Eventet arrangerades av Svinesundskommittén, genom projektet Grön tillväxt trä-rethinking wood, i nära samarbete med Dalslandskommunerna.

Redaktör: Annika Daisley, Svinesundskommittén, annika.daisley@svinesundskommitten.com

Kontaktpersoner Grön tillväxt trä – rethinking wood:

- Karin Stenlund, Fyrbodals kommunalförbund, karin.stenlund@fyrbodal.se
- Irene Malmberg, Fyrbodals kommunalförbund, irene.malmberg@fyrbodal.se
- Bjørn Horten, Vikens fylkeskommune, bjornhor@viken.no
- Tore Hansen, Vikens fylkeskommune, torehan@viken.no
- Elsie Hellström Svinesundskommittén, elsie.hellstrom@svinesundskommitten.com

rethinking wood!

